

2. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN EVRENSEL MESAJLARI

Bu ünite;

1. Peygamberimizin can, din, namus, akıl ve mal güvenliği ile ilgili mesajlarını öğreneceğiz.
2. Adaletin İslam'ın temel ilkelerinden biri olduğunu ve adaletle ilgili ayetleri öğreneceğiz.
3. Kul hakkı ve emanet kavramlarını ve Peygamberimizin mesajlarını öğreneceğiz.
4. İnsanların yaratılıştaki eşit olduğu ile ilgili bir hadis öğreneceğiz.

ÜNİTE KAVRAMLARI

☒ adalet

☒ emanet

☒ takva

☒ sıdk

☒ teklif

☒ hukuk

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. “Adalet” kelimesinin anlamını araştırarak adaletle ilgili bir ayet meali yazınız.
2. Kul hakkı ile ilgili atasözü ve deyimler bulunuz.
3. Emanete sahip çıkmak ne demektir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Hucurât suresinin mealini okuyarak surede en çok dikkatinizi çeken ayetleri yazınız.

1. İNSANLARIN DOKUNULMAZLIKLARININ GÖZETİLMESİ

PAYLAŞALIM

“... Kim, bir insanı,.. haksız yere öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır...”

(Mâide suresi, 32. ayet.)

Yukarıdaki ayeti, İslam’ın can güvenliğine verdiği önem açısından değerlendirerek görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam, Yüce Allah tarafından insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamak için gönderilen en son ve en mükemmel dindir. İslam dini, dünya hayatının bir imtihan yeri ve geçici bir konaklama yurdu⁸¹ olduğunu belirtir ve asıl gayenin ahiret hayatı olduğunu sık sık vurgular. Dünya ve ahiret mutluluğu için dinimiz İslam’ın korunmasını esas aldığı beş temel dokunulmazlık vardır.

81 bk. Hadid suresi, 20. ayet.

İslam dininin insanlara ve insanlığa kazandırdıklarını anlamak için Kur'an'ın indiği Mekke toplumunun durumunu kısaca hatırlamakta fayda vardır. Cahiliye toplumunda insanlar ırk, renk, cinsiyet ve zenginliklerine göre ayrılmıştı. Örneğin varlıklı ve hür kadınlar nispeten ayrıcalığa sahip iken yoksul kadınlar ve kölelerin, gerek aile içinde gerekse çevrelerinde herhangi bir hakları ve saygınlıkları yoktu. Yine o dönemde bir baba kızını alacağı bedele göre istediği erkeğe verebilirdi. Kızların rızasını almak söz konusu bile değildi. Erkek bir çocuk doğduğunda sevinç yemeği verilirken kız çocuğu olanlar utanç duyar, yüzünü ekşitir ve toplumdan bu durumu gizlemeye çalışırdı.⁸² İslam, cahiliyenin her türlü cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmış, kadın ve erkeğin Allah'ın (c.c.) **teklifleri** karşısında eşit düzeyde sorumlu olduğunu bildirmiştir.⁸³ İslam dininde erkeğin akli, malı, dini, nesli ve namusu nasıl mukaddes ise aynı değerler kadın için de mukaddestir.⁸⁴

7.2.1. İslam'a göre her insan eşit haklara sahiptir.

NOT EDELİM

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: *"Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz, bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar"*.

(Müslim, Birr, 33.)

İslam dinine göre insanların farklı dillerden veya milletlerden olmaları, aralarında üstünlük sağlamak için değil, insanların birbirlerini tanımaları ve birbirleriyle kaynaşmaları içindir. **"Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı en çok takvalı olanınızdır (sakınanınızdır). Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."**⁸⁵ ayetiyle insanların farklı milletlere ve kabilelere ayrılmasının *'tearuf' (tanışma)* için olduğu açıkça belirtilmiştir. İslam dini aynı zamanda insanların doğuştan kazanılan birtakım hakları olduğunu ortaya koymuştur. Bu anlamda insanların canları, malları, namusları dokunulmazdır ve bu dokunulmazlık tüm insanlar içindir. İnsanlar arasında üstünlük yalnızca takvadadır. **Takva** ise kişinin Allah'a (c.c.) karşı sorumluluklarını yerine getirme konusunda hassas davranmasıdır.⁸⁶

82 bk. Nahl suresi, 58. ayet.

83 bk. Ramazan Altıntaş, Hz. Peygamber ve İnsan, s. 19-20.

84 İbrahim Sarıçam, İslam'ın Evrensel Mesajları, s. 347.

85 Hucûrât suresi, 13. ayet.

86 Süleyman Uludağ, "Takva", TDV İslam Ansiklopedisi, C 39, s. 484.

BİLİYOR MUSUNUZ?

İslam'ın insanlığı kuşatan ve insanlığa yol gösteren bu evrensel mesajlarından bazıları şu hadis-i şerifte açıkça ortaya konmuştur: "(Ey insanlar!) Bu (Zilhicce) ayınız, bu (Mekke) şehriniz, bu (arefe) gününüz nasıl saygın ise kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız (şeref ve namuslarınız) da aynı şekilde saygın (dokunulmaz)dır."

(Buhârî, İlim, 9; Müslim, Kasâme, 9.)

VEDA HUTBESİ'NDEN

"Ashabım! Dikkat ediniz, cahiliyeden kalma bütün âdetler kaldırılmıştır, ayağımın altındadır. Cahiliye Devri'nde güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası Abdulmuttalip'in torunu İlyas b. Rabia'nın kan davasıdır."

(Müslim, Hac, 147.)

Yine İslam dinine göre, yeryüzünde yaşayan farklı milletlerin olması, Allah'ın (c.c.) varlığının ve kudretinin bir delilidir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: **"Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır."**⁸⁷ buyrulmaktadır.

İslam'a göre din, ırk, cinsiyet ve millet farkı gözetmeksizin her insanın doğuştan sahip olduğu en önemli hak, şüphesiz ki hayat hakkıdır. Aslında bu hak, daha ana rahminde "canlı bir organizma" denilecek aşamada başlar.

Allah'ın (c.c.) yarattığı ve sorumlu kıldığı insanların hayat hakkı tüm hakların önünde gelir. Mâide suresi 32. ayette belirtildiği üzere ;

أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا^ط

"... Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür..." gibi sayılmıştır. Dolayısıyla İslam'da insanların canları dokunulmazdır. İnsan hayatına yönelik her türlü tehdit, tehlike ve zarar verici davranışlardan korunması esastır. Bu evrensel prensibin bir neticesi olarak İslam dininde kan davalarının sürdürülmesi, insanların kendi canlarına kıymaları (intihar) ve bile bile kendilerini tehlikeye atmaları caiz değildir.

DEĞERLENDİRELİM

"Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık."

(İsrâ suresi, 70. ayet.)

Yukarıdaki ayeti Allah'ın insana verdiği değer yönünden değerlendiriniz.

İslam dininin üzerinde durduğu bir diğer dokunulmazlık malın korunmasıdır. Dinimiz çalışmayı teşvik etmiş,⁸⁸ aile fertlerinin yiyeceğini temin etmeyi sadaka saymıştır.⁸⁹ Dolayısıyla dinimize göre bireylerin helal yoldan kazandıkları malları kendilerine aittir ve başka kişilerce el konulmasına müsaade edilemez. Bu yüzden hırsızlık ve gasp gibi malların haksız yollardan elde edilmesine şiddetli cezalar getirilmiştir.⁹⁰ Mal dokunulmazlığı ile ilgili olarak İslam dininin getirdiği evrensel ilkeler son derece tutarlı ve ölçülüdür. Şöyle ki İslam sınırsız anlamda mal biriktirmeyi ve hesapsız olarak harcamayı reddettiği gibi, bireysel mülkiyet hakkına da sahip çıkar. Bir başka ifadeyle İslam dini bireysel kazanç konusunda ilkeler belirleyerek toplumsal düzeni de sağlamıştır.

İnsanların dokunulmazlıkları kapsamında yer alan hususlardan bir diğeri aklın korunmasıdır. İslam dini akla hitap eden ve dinî sorumluluğun ilk şartı olarak akli kabul eden bir dindir. Bu yüzden İslam dini akıl sağlığının korunmasını emretmiş, akıl sağlığını tehlikeye sokacak zararlı maddelerin kullanımını ve doğru düşünmeyi engelleyen kötü alışkanlıkları yasaklamıştır.⁹¹

İnsanların dinî inançlarının korunması toplumsal hayatın ayrılmaz zorunluluklarından biridir. Din, hayat düzeni olarak insanların bir arada ve mutlu yaşamalarının garantisidir. Bu anlamda dinin korunması önemlidir. Dinin korunması ise dini doğru öğrenmek ve yaşamak ile olur. İslam dininde herhangi bir inancın kabul edilmesi için zorlama yoktur. İslam'ın evrensel mesajlarını yaşayarak gösteren Hz. Muhammed (s.a.v.) farklı inançlara saygının en ulvi örneğini Mekke'nin fethi sırasında göstermiştir. Peygamberimiz, Mekkelilere "Size nasıl davranmamı bekliyorsunuz?" diye sordu. Onlar: "Senden iyilik bekliyoruz! Sen, kerem ve iyilik sahibi bir kardeşsin! Kerem ve iyilik sahibi bir kardeşin oğlusun!" diye cevap vermişlerdir. Bunun üzerine Resulullah: "Haydi, gidin! Artık serbestsiniz"⁹² buyurarak onları İslam dinine inanmaya zorlamamıştır. Yine Medine'de yaşayan Yahudilere kendi inançlarına göre yaşama hakkı vermiştir. Hatta Yahudiler, kendi aralarındaki bir problemin çözümü için geldiklerinde, kendilerinin **hukuk** kurallarına göre karar vermiştir. Dolayısıyla İslam, kişinin dinini seçmesi, yaşaması ve korunmasını çağlar öncesinden evrensel kurallarla teminat altına almıştır. Ancak unutulmamalıdır ki Mekke'nin fethinde müşrikler, İslam'ın egemenliğini kabul ettikleri için bu hakkı elde etmişlerdir.

7.2.2. İslam dininde mülkiyet dokunulmazlığı esastır. Bu dokunulmazlık kilitlerden önce vicdanlarda başlamalıdır.

YORUMLAYALIM

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

"Kim malını korurken öldürülürse şehittir.

Kim dini uğruna öldürülürse şehittir,

Kim canı uğruna öldürülürse şehittir,

Kim ailesi uğruna öldürülürse o da şehittir."

(Tirmizi, Diyat, 21.)

Yukarıdaki hadis-i şerifin vermek istediği mesajlar nelerdir? Yorumlayınız.

88 Necm suresi, 39-40. ayetler.

89 Buhârî, İman, 41; Müslim, Zekât, 48.

90 Mâide suresi, 38. ayet.

91 bk. Mâide suresi, 91. ayet.</

7.2.3. İslam aileye büyük önem verir

İslam'da dine girmek için zorlama yoktur ancak dini kabul eden müminler için birtakım yaptırımlar vardır. Nitekim Hz. Peygamber, Allah'ın (c.c.) yasakladığı bir filin işlenmesine, insanların İslam'dan uzaklaştırılmasına, aile mahremiyetinin ihlal edilmesine, haksızlığa, zulme ve iftiraya hiçbir zaman müsamaha göstermemiştir. Çünkü bu tür davranışlara müsamaha gösterilmesi, toplumsal düzenin bozulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bunlara müsamaha gösteren kimse, erdemli bir insan olarak değerlendirilemez.⁹³

İslam dininin korunması konusunda üzerinde en fazla durduğu konulardan biri de neslin korunmasıdır. Bu da ancak namusun korunması ve aile kurumunun ayakta tutulması ile mümkündür. Neslin korunmasını temin etmek için İslam dini gayrimeşru ilişkileri şiddetle yasaklamıştır.⁹⁴ Nikâh akdi ile evliliği teşvik ederek İslam dini namus ve neslin korunmasını

amaçlamıştır.⁹⁵ Nitekim Peygamber Efendimiz evlilikle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: *"Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir. Evleniniz; çünkü ben kıyamet günü diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim..."*⁹⁶

PEYGAMBERİMİZ BUYURUYOR Kİ:

"Müslüman'ın Müslüman'a malı, ırzı ve kanı haramdır. Müslüman kardeşini küçük görmesi, kişiye kötülük olarak yeter."

(Ebu Dâvûd, Edeb, 35; İbn Mâce, Fiten, 2.)

Neslin korunması için evlilik ve aile kurumunun ayakta tutulması, nesillerin bozulmasına sebebiyet verecek zina gibi kötülüklerden uzak durulması gerekir. Öte yandan nesillerin muhafazası noktasında kötü arkadaş çevresinden ve dinî hayata zarar verebilecek her türlü olumsuz yayınlardan uzak durulması gerekir.

DERS DIŞI ETKİNLİK

Veda Hutbesi'nde geçen evrensel mesajlarla ilgili sunu hazırlayınız.

93 Komisyon, Hadislerle İslam, C 3, s. 413.

94 bk. İsrâ suresi, 32. ayet.

95 bk. Tirmizî, Nikâh, 3.

96 İbn Mâce, Nikâh, 1.

2. ADALETİN GÖZETİLMESİ

PAYLAŞALIM

"Adaletli olmak için herkese eşit davranmalıyız." sözü, sizin için ne ifade etmektedir? Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Adalet, Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde genellikle "düzen, denge, denklik, eşitlik, gerçeğe uygun hükmetme, takvaya yönelme, dürüstlük," gibi anlamlarda kullanılmıştır.⁹⁷ **Adalet**, her türlü sapmanın ve haksızlığın karşıtı olup bir şeyi ait olduğu yere koymak, onun hakkını vermek, eşit ve denk yapmak anlamlarına gelir. Cahiliye toplumunda adaletten ve dengeden bahsetmek mümkün değildir. İslam dininin gelişi ile birlikte insanlık için yepyeni bir çağ başlamıştır. Bu çağ, vahyin ilk muhatapları olan Arap Yarımadası'ndaki insanlarla başlayarak tüm dünyayı adalet gibi yüce bir kavram ile buluşturmuştur.

Allah (c.c.) kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de adaletle hükmetmeyi Müslümanlar için bir görev olarak ifade etmektedir. Yani adalet bir güzel ahlak konusu olmanın ötesinde bütün Müslümanlar için farz olan bir davranış biçimidir: **"Allah (c.c.) size, mutlaka emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah (c.c.) size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah (c.c.) her şeyi iştirici ve her şeyi görücüdür."**⁹⁸ Aynı zamanda adalet öyle bir kavramdır ki söz konusu olan eş, akraba, dost ve yakınlar bile olsa haktan ve huktan asla ayrılmamayı zorunlu kılar. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilmektedir: **"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutun, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah (c.c.) için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah (c.c.) onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, bükür (doğru şahitlik etmez), yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah (c.c.) yaptıklarınızdan haberdardır."**⁹⁹

الْعَدْلُ

7.2.4. Allah'ın isimlerinden biri "adalet sahibi" anlamında "El-Adl"dir

VEDA HUTBESİ'NDEN

"Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyin ve belleyin. Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Bir Müslüman'ın malı rızası olmadan diğer Müslüman'a helal olmaz. Sakın haksızlık yapmayın ve zulmetmeyin. Sakın baskı, zulüm ve işkenceye alet olmayın. Sakın zulme boyun eğmeyin, haksızlığa rıza göstermeyin. Herkes ancak kendi işlediği suçtan sorumludur."

(Tirmizi, Tefsir'ul-Kur'an, 9; İbn

Mâce, Menasik, 76.)

97 Mustafa Çağrıcı, "Adalet", TDV İslam Ansiklopedisi, C 1, s. 341; bk. Nisâ suresi, 135. ayet; Mâide suresi 8. ayet; Şura suresi, 15. ayet.

98 Nisâ suresi, 58. ayet.

99 Nisâ suresi, 135. ayet.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Peygamber Efendimiz hayatında her zaman adaletle davranan bir insandı. Bir eş olarak hanımları arasında, bir baba olarak evlatları arasında, bir ordu komutanı olarak askerleri arasında ve bir devlet başkanı olarak halkı arasında her zaman adaleti ayakta tutmuştur. Peygamberimizin, servetinin bir kısmını çocuklarından birine bağışlayan sahabeye karşı takındığı tavır, bunun güzel bir örneğidir.

Nu'mân b. Beşîr'in annesi Amra binti Revâha; eşinden, çocuklarından sadece biri için bir miktar mal ister. Eşi ise bu işin üzerine düşmez ve bir yıl kadar karısını oyalar. Ancak Amra binti Revâha bu talebinden vazgeçmez. Sonunda eşi, çocuklarından Nu'mân'a bağışta bulunmayı kabul eder. Ancak bu sefer de Amra binti Revâha, yapacağı bu hibeye Allah Resulü'nü şahit göstermedikçe ikna olmayacağını ifade eder. Babası, o zaman henüz bir çocuk olan Nu'mân'ın elinden tutarak Efendimize gider ve durumu şöyle arz eder: "Ya Resulallah! Bu çocuğun annesi Binti Revâha, ona yaptığım bağışa şahit olmanı istiyor." Hz. Peygamber hemen sorar: "Başka çocuğun var mı?" "Evet, var." cevabını alınca tekrar sorar: "Peki, hepsine aynı miktarda mal verdin mi?" Baba: "Hayır, ey Allah'ın Resulü!" diye cevaplar. Resulallah bunun üzerine "O zaman beni şahit tutma. Çünkü ben adaletsizliğe şahit olamam!" buyurur.

(Ebu Dâvûd, Büyü, 83; Müslim, Hibe, 14, 24.)

Hayatın her alanında adil olmak önemlidir. Ancak özellikle devlet yönetiminde adalet her şeyden daha önemlidir. Peygamber Efendimiz devlet yönetiminde adil olan kimseleri hiçbir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde Allah Teâlâ'nın gölgelendireceğini müjdelemiştir.¹⁰⁰

Mekke'nin fethinden sonra Huneyn Savaş'ında elde edilen ganimetlerin dağıtımı konusunda Peygamber Efendimiz adaleti hiçbir şekilde elden bırakmamıştır. Buna rağmen Benî Temîm kabilesine mensup bir bedevi geldi ve "Ya Resulallah! Adaletli ol!" dedi. Hz. Peygamber, "Yazıklar olsun sana! Ben de adaletli olmazsam kim adaletli olabilir? Eğer adaletli olmazsam sen hüsrana uğrarsın, bütün umutların boşa çıkar." diyerek bu kişiye sitemde bulundu. Daha sonra "Allah (c.c.): Musa'ya rahmet eylesin. O, bundan daha çok eziyet görmesine rağmen sabretmişti"¹⁰¹ buyurdu. Burada dikkat edilmesi gereken şey, insanların Allah Resulü'nün adaletine olan inançlarına rağmen, mal paylaşımı söz konusu olunca daha fazlasını istemeleri veya ummalarıdır. Ancak adaletten asla vazgeçmeyen âlemlere rahmet Efendimiz, herkese hak ettiğini yani adalete uygun olanı yapmıştır.

PEYGAMBERİMİZ BUYURUYOR Kİ:

"Yönettikleri insanlara, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı
adaletli davrananlar, Allah katında, Rahman'ın yanında nurdan
minberler üzerinde ağırlanacaklardır."

(Nesâî, Âdâbü'l-Kudât, 1; Müslim, İmâre, 18.)

100 Buhârî, Ezan, 36.

101 Müslim, Zekât, 14.

3. KUL HAKKININ GÖZETİLMESİ

TARTIŞALIM

Mahallenizde bulunan parktaki eşyaların üzerini kazımak, üzerine isim yazmak veya eşyaları kırmak gibi davranışların kul hakkı olup olmadığını arkadaşlarınızla tartışınız.

Kul hakları, insanların canları, bedenleri, ırz ve namusları, manevi şahsiyetleri, makam ve mevkileri, dinî inanç ve yaşayışları gibi konulardaki kişilik haklarına, mallarına ve aile fertlerine ilişkin haklarına denir. Bunlara yönelik olarak yapılan kötülükler, verilen zararlar kul haklarının ihlali sayılır. Nitekim insanların hırsızlık, ölçü ve tartıda hile yapma, emanete hıyanet, kumar vb. gayrimeşru yollarla birbirlerinin mallarını yemeleri veya canlarına kıymaları açık birer kul hakkıdır.¹⁰⁵ Kimi zaman önemsemediğimiz birçok durum, esasen kul hakkı kapsamına girer. Kul hakkı sayılabilecek durumların bir kısmı şunlardır:

Kul hakkı ihlali, Allah'ın (c.c.) affetmeyeceği günahlardan sayılmıştır. Bunun için üzerinde kul hakkı olan kimsenin, hak sahipleri ile helalleşmesi gerekir. Aksi takdirde ahirete kalan hesabın görülmesi daha zor olacaktır. Bu durumu, şu hadis-i şerif çok güzel ifade etmektedir: Peygamber Efendimiz bir gün ashâbı ile oturdukları sırada, zaman zaman yaptığı gibi onları konuşarak sohbetine başladı: “Müflis kimdir bilir misiniz?” Sahabilerden söz alan biri “Bizim aramızda müflis, malı mülkü olmayan kimsedir.” dedi. Bu cevap üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: “Asıl müflis, kıyamet gününde kıldığı namaz, tuttuğu oruç ve verdiği zekâtla gelir. Ancak dünyada iken şuna sövmüş, buna iftira atmış, ötekinin malını yemiştir, berikinin kanını dökmüş, bir başkasını da dövmüştür. (İhlâl ettiği bu hakların karşılığı olarak) iyiliklerinden alınıp hak sahiplerine verilir. Şayet hesabı görülmeden iyilikleri biterse, mağdur ettiği insanların günahlarından alınarak bunun üzerine yüklenir, sonra da cehenneme atılır.”¹⁰⁶ Bu hadis-i şerif de göstermektedir ki kul hakkı, bu dünyada ödenmezse ahirette kişinin sevapları ile ödenecektir. Dolayısıyla kul hakkına çok dikkat etmek gerekir.

Kul hakkına giren iftira,¹⁰⁷ lakap takma,¹⁰⁸ alaycılık,¹⁰⁹ suizan, kusur araştırma, dedikodu¹¹⁰ gibi bir kısım davranışlar kişilerin itibarını zedelediği ve manevi anlamda kişilere zarar verdiği için Kur'an-ı Kerim'de yasaklanmıştır.

¹⁰⁵ Mustafa Çağrı, “Kul Hakkı”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 351.

¹⁰⁶ Müslim, Birr, 59.

¹⁰⁷ bk. Nûr suresi, 11. ayet.

¹⁰⁸ bk. Hucurât suresi, 11. ayet.

¹⁰⁹ bk. Hucurât suresi, 10. ayet.

¹¹⁰ bk. Hucurât suresi, 12. ayet.

Aile içi ilişkilerde de kul hakkına giren davranışlar olabilmektedir. Buna göre anne ve babaya iyilik edilmesi, verdikleri emeğe binaen hürmette kusur edilmemesi ve rencide edilmemeleri anne baba hakkıdır. Bu hakların ihlali kul hakkı anlamına gelir. Çocukların hayat haklarının cinsiyet beklentisi veya rızık korkusu gibi maddi endişelerle ihlal edilmesi, eğitimlerinin özellikle de din eğitimlerinin verilmemesi gibi durumlarda çocukların hakkı ihlal edilmiş olur.

DEĞERLENDİRELİM

“Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret hâli müstesna, mallarınızı bâtil (haksız ve haram yollar) ile aranızda yemeyin...”

(Nisâ suresi, 29. ayet.)

“Aranızda mallarınızı bâtil sebeplerle yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını, bile bile haksız yere yemek için mallarınızı hâkimlere rüşvet olarak vermeyin.”

(Bakara suresi, 188. ayet.)

Yukarıdaki ayetlere göre hangi durumlar kul hakkı kapsamına girmektedir? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Kul hakkı kapsamına giren konulardan biri de kamu malına zarar vermektir. Milletin ortak kullanımına sunulan her şey topluma aittir. Toplumdaki bütün insanların ortak kullanımında olan her çeşit araç gereç, park, bahçe ve doğal kaynaklar kamu malıdır. Dolayısıyla bireylerin sahiplenmesi veya zarar vermesi bütün insanların hakkını ihlal etmektir. Bu hak ihlalinde de tıpkı bireysel hak ihlalleri gibi helallik alınması gerekir. Tüm insanlardan helallik alınması mümkün olamayacağı için, kamu mallarına verilen zararın telafisinin en kolay yolu, yerine yenisi koymaktır. Devlete ait bir mala zarar vermek, kaçak elektrik ve su kullanmak bütün milletin hakkını ihlal etmek demektir. Çünkü kamu malı milletin birikimleri ile elde edilmiştir. Aynı şekilde kamu görevini ihlal eden veya kötüye kullanan kimseler de kul hakkına girer.

Peygamber Efendimiz zamanında kamu malı kapsamında değerlendirilen konulardan birisi de ganimetlerdir. Peygamber Efendimiz ganimetlere hıyanet edenleri ahirette şiddetli bir azabın beklediğini haber vererek şöyle buyurmuştur: “Kıyamet günü hiç kimseyi boynunda meleyen bir koyun, kışneyen bir at, böğüren bir deveyle veya altın, gümüş ve ganimet elbisesi yüklenmiş olarak görmek istemediğini, kıyamet günü hainlik edenin aşırıldığı mal boynunda olduğu hâlde haşredileceğini”¹¹¹ haber vermiştir. Peygamberimiz Huneyn Savaşı’nda vefat eden birinin cenaze namazını ganimet malına hıyanet etmesi sebebiyle kıldırarak istememiş, sonrasında yapılan araştırmada adamın eşyalarından iki dirhem değerinde inci çıkmıştır.¹¹² Kamuya ait olup insanların ortak kullanımında olan alanların, şahıslarca özel mülk edinilmesi de yasaklanmıştır. Nitekim Allah Resulü bir tuzlayı sahabilerden Ebyâz’a vermek istemiş ancak

7.2.6. Kırmızı ışıktaki geçmek kul hakkı ihlalidir.

111 bk. Buhâri, Cihad, 189; Müslim, İmare, 24.

112 bk. Ebu Dâvûd, Cihad, 133.

7.2.7. Her türlü aldatma kul hakkı ihlalidir.

bu yerin, kamu malı olmasından dolayı verilmesinden vazgeçmiştir.¹¹³

Ticarette aldatma sayılabilecek eksik tartı, fiyatları gerçek değerinin üzerinde belirlemek, ürün alırken değerini düşürmek için kötülemek gibi tutumların her biri kul hakkıdır. Allah Resulü bir gün pazarda dolaşırken bir buğday çuvalı dikkatini çekti. Satıcının yanına gelerek buğdayın içine elini daldırdı. Peygamberimiz buğdayın alt kısmının ıslak olduğunu anladı. Satıcıya ıslaklığın sebebini sorduğunda, yağmurdan kaynaklandığı cevabını aldı. Bunun üzerine Allah Resulü “Öyleyse insanların görmeleri için ıslak olan kısmı üste koyman gerekmez miydi?” diyerek ticaret ahlakına dikkatleri çekti. Anlaşılan o ki satıcı kuru ve ıslak olan buğdayı ayırmadan satışa sunmak suretiyle

insanları aldatmaktaydı. Peygamberimiz bunun üzerine ticaretin evrensel kuralını belirleyen şu hadisi-ni söyledi: “Müslümanlar arasında aldatma olamaz! Bizi aldatan, bizden değildir!”¹¹⁴

YÜCE RABBİMİZ BUYURUYOR Kİ:

“Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. Onlar, büyük bir gün, insanların, âlemlerin Rabb'inin huzurunda duracakları gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı?”

(Mutaffifin suresi, 1-6. ayetler.)

İnsanların günahlarından kurtulmaları için tövbe kapısı kıyamete kadar açıktır. Ancak, kul hakkı, af kapsamında değildir. Kul hakkından kurtulmanın yolu, borcunu ödemek veya helalleşmektir.¹¹⁵ Kul hakkına giren durumlar için her zaman helalleşmek imkânımız olmayabilir. Bu nedenle hayatımızın her anında kul hakkına dikkat ederek yaşamalıyız.

“Ey huzur içinde olan nefis! Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabb’ine dön! Artık (iyi) kullarımın arasına, cennetime gir”¹¹⁶ hitabını beklerken ahiret yurdunda “müflis” konumuna düşmemek için hem Allah’a (c.c.) hem insanlara hem de tüm kâinata karşı görev ve sorumluluklarımızı yerine getirme gayretinde olmalı ve Allah Resulü’nün “Allah’ın huzuruna, hiç kimseye haksızlık yapmadan çıkmayı umuyorum.”¹¹⁷ dediği gibi biz de huzur-ı ilahîye üzerimizde kul hakkı olmadan çıkabilmek için gayret etmeliyiz.¹¹⁸

113 Tirmizî, Ahkâm, 39; Ebu Dâvûd, İmâre, 34.

114 Müslim, İman, 164.

115 bk. Buhârî, Rikak, 123.

116 Fecr suresi, 27-30. ayetler.

117 Ebû Davud, Büyü, 49.

118 <http://www.sonpeygamber.info/ahiret-sermayemizi-tehdit-eden-buyuk-gunah-kul-hakki> (15.08.2018)

4. EMANETİN GÖZETİLMESİ

TARTIŞALIM

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde münafıkların belirtilerini "yalan söylemek, sözünde durmamak ve emanete ihanet etmek" olarak saymıştır.

(bk. Buhârî, Edeb, 69.)

Sizce bu hadiste "emanet" ile kastedilen nedir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Emanet; güvenmek, korku ve endişeden emin olmak, güvenilir olmak, bir kimseye koruması için geçici olarak verilen şey anlamlarına gelmektedir. Aynı zamanda iman ve ibadet gibi dinî yükümlülükleri de ifade etmektedir.¹¹⁹ Kur'an-ı Kerim'de ise emanet kavramının "bir kimseye koruması için bırakılan mal ve eşya"¹²⁰, "dinî sorumlulukları yüklenme"¹²¹ anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

"Allah (c.c.) size emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hüküm verdiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder."¹²² mealindeki ayette ahlak ve hukuk alanının en geniş kapsamlı ilkelerinden olan emanet ve adalet kavramları bir arada zikredilmiştir. Bu ayette geçen emanet kavramı "yönetim" anlamına gelmektedir. Yönetimin layık olana verilmesine dair emrin hemen akabinde, yöneticilerin adalet ile hareket etmeleri ve doğruluktan (**sıdk**) ayrılmamaları gerektiği vurgulanmaktadır.

Emanetin gözetilmesi noktasında bizim için en güzel örnek Resul-i Ekrem Efendimizdir. O, daha gençliğinde insanların en güvenilirli olarak "el-Emin" olarak isimlendirildi. Peygamber olduktan sonra kendisine iman etmeyen insanlar dahi ona asla "güvenilmez birisin" demedi. Aksine emanetlerini ona vermeye devam ettiler. Hatta Peygamber Efendimiz, Medine'ye hicret edeceği zaman, Hz. Ali'yi çağırdı. Ona hicret hakkındaki ilahi emri haber verip kendisinde bulunan emanetleri yerlerine teslim etmesi için onu görevlendirdi. Çünkü Mekke'de kıymetli eşyası olanlar, doğruluğunu ve eminliğini bildikleri için onu Peygamberimize bırakırdı. O hâlde bizler de emanet kavramının ifade ettiği geniş anlamı unutmadan, emanetlere sahip çıkan kimseler olmalıyız.

VEDA HUTBESİ'NDEN

"Ashabım! Kimin yanında bir emanet varsa, onu hemen sahibine versin... Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emri ile helal kıldınız."

(Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an, 9)

Sevgili Peygamberimiz gibi onun ashabı da emanet konusunda son derece hassas davranmışlardır. Sahabeden bir adam Medine'de Harre adı verilen bir yerde ailesiyle konaklamaktaydı. Kaybolan devesini arayan biri onlara rastladı ve devesini görürlerse onu yanlarında tutmalarını istedi. Bir müddet sonra konaklamakta olan sahabi kayıp deveyi buldu. Sahibini aradı, ancak ona ulaşamayınca deveyi yanında götürdü. Bir zaman sonra deve hasta-

119 İsmail Karagöz, "Emanet", Dini Kavramlar Sözlüğü, s. 129–130; MEB Dini Terimler Sözlüğü "Emanet, s. 72.

120 bk. Bakara suresi, 283. ayet.

121 bk. Ahzâb suresi, 72. ayet.

122 Nisâ suresi, 58. ayet.

landı. Hanımı onu kesmeyi teklif ettiyse de muhtaç durumda olmalarına rağmen buna razı olmadı. Hanımı deveyi kesmesi hususunda ısrar ettiği hâlde bunu kabul etmemiştir. Oysa devenin sahibi geldiğinde, “Keşke onu yeseydiniz.” demiştir. Sahabi, “Senden utandım (da onu kesemedim).” diye karşılık verdi.¹²³

Gerek aile gerek kurum gerekse devlet idaresinde “yönetim” bir emanettir. Ailesini yöneten bir baba için eşi ve çocukları birer emanettir. Onların hakkını tam olarak yerine getirme konusunda sorumludur. Aynı şekilde devlet yönetiminde bulunanlar için de yönetimleri altındaki her şey bir emanettir. Yöneticiler görevlerini layıkıyla yerine getirmeli ve insanlara faydalı olacak faaliyetlerde bulunmalıdırlar. Bu anlamda yönetim emaneti zor bir iştir ve liyakati olanlar talip olmalıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinden yöneticilik görevi isteyen Ebu Zer el-Gıfârî’ye (r.a.), “*Sen güçsüzsün; bu iş bir emanettir; emanet, üstesinden gelemeyen kimse için kıyamet gününde zillet ve perişanlık doğurur.*”¹²⁴ buyurarak emanetin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Peygamber Efendimiz bir gün sahabilerle sohbet ederken bir bedevi geldi ve Efendimize, “Kıyamet ne zaman?” diye sordu. Peygamber Efendimiz bedevinin konu ile ilgisi olmayan bu sorusunu cevaplama dan konuşmasına devam etti. Bunun üzerine orada bulunanlardan bazıları, Peygamberimizin bedeviyi duyduğunu fakat sorduğu sorudan hoşlanmadığını için cevaplamadığını, bazıları ise onu duymadığını düşündü. Nihayet Resulallah sözünü bitirince “O kıyameti soran kimse nerede?” diye sordu. Bedevi “Benim, ya Resulallah!” dedi. Peygamberimiz: “Emanet zayi edildiği zaman kıyameti bekle!” buyurdu. Bedevi, “Emaneti zayi etmek nasıl olur?” diye sorduğunda ise Resulallah “Yönetim işi ehil olmayan kimselere verildiği zaman kıyameti bekle.”¹²⁵ buyurdu. Dolayısıyla yönetimin bir emanet olduğu unutulmamalı ve emanete sahip çıkılmalıdır.

YORUMLAYALIM

Peygamber Efendimiz buyuruyorlar ki: “*Müslüman, diğer insanların elinden ve dilinden güvende (emin) olduğu kimsedir.*”

(Tirmizî, İman, 32.)

Yukarıdaki hadisin vermek istediği mesajı arkadaşlarınızla yorumlayınız.

PEYGAMBERİMİZ BUYURUYOR Kİ:

لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عِلِمَ

“Kıyamet günü Âdemoğlu şu beş şeyden sorgulanmadıkça Rabb'inin huzurunda sorgudan kurtulamayacaktır: Ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini nerede geçirdiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, bildiğiyle ne denli amel ettiğinden.”

(Tirmizî, Birr, 75.)

¹²³ Ebu Dâvûd, Et'ime, 36.

¹²⁴ Müslim, İmare, 17.

¹²⁵ Buhârî, İlim, 2.

İnsanlara emanet olarak verilen şeylerden biri de mal ve zenginliktir. Bütün İslam âlimleri, servetin emanet olduğu düşüncesi üzerinde ısrarla durmuşlardır. Başta zekât olmak üzere, fakirlere haklarının verilmesini ve servetin asıl sahibi olan Allah'ın (c.c.) rızasına uygun harcanmasını emanete riayet olarak değerlendirmişlerdir.¹²⁶ Yine insana verilen vücut ve sağlık da bir emanettir. İnsanların bedenleri üzerinde diledikleri gibi değişiklik yapma veya bedenlerine zarar verme hakları yoktur. Onu bir emanet olarak korumaları gerekmektedir.

Emanet konusu içerisinde değerlendirilen en geniş kavram ise evrendir. Dünya ve evren bize bir emanettir. Evrenin düzeni noktasında Allah'ın (c.c.) koyduğu kanunları ihlal etmemek gerekir. Örneğin havayı, suyu ve çevreyi kirleterek insanlara ve bütün varlıklara zarar vermek emanetin ihlalidir. Kur'an-ı Kerim'de Allah Teala evrendeki dengeyi bozmanın çok acı sonuçları olacağını şöyle ifade etmektedir: **"İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Vazgeçmeleri için Allah (c.c.), yaptıklarının bazı (kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır."**¹²⁷ Bu anlamda doğanın dengesini bozacak her türlü tutum ve davranıştan uzak durmak Müslümanlar için çok önemli bir görevdir. Nitekim küresel ısınma, iklim değişiklikleri gibi doğanın dengesinin bozulduğuna işaret eden olaylar da insanların yaptıklarının bir sonucudur. Yeryüzüne imtihan olmak üzere gönderilen insanlara verilen vücut, sağlık, gençlik, ömür, dünya nimetleri ve kısaca her şey birer emanettir ve emanetleri korumamız gerekir.

7.2.8. Çevre bize Allah'ın bir emanetidir. Onu korumaya özen göstermeliyiz.

LİSTELEYELİM

İnsanlara emanet olarak verilen şeyler nelerdir? Aşağıya listeleyiniz.

126 Ali Toksarı, "Emanet" TDV İslam Ansiklopedisi, C 11, s. 81–83.

127 Rum suresi, 41. ayet.

OKUMA PARÇASI

HZ. PEYGAMBER VE GENÇLİK

Hiz. Peygamberin hayatını ve sahabeyi düşündüğümüzde, her nedense hep olgun ve yaşlı insanlar canlanır zihnımızde. Kırk yaşındayken peygamberlik görevine başlayan Hiz. Peygamberin etrafındaki ilk Müslümanlara baktığımızda, onlardan çoğunun gençler olduğunu görürüz.

Hiz. Peygamber İslam'ı tebliğ ederken, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden büyük ölçüde destek almıştır. Nitekim ilk Müslümanlardan birkaç kişi 50 yaş civarında, birkaç kişi 35 yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise 30 yaşın altında bulunuyordu.

Mesela genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden Hiz. Ali 10, Abdullah b. Ömer ve Ebu Ubeyde b. Cerrah 13, Ukbe b. Amir 14, Cabir b. Abdullah ve Zeyd b. Harise 15, Abdullah b. Mesud, Habbab b. Eret ve Zubeyr b. Avvam 16, Talha b. Ubeydullah, Abdurrahman b. Avf, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Esmâ bint Ebî Bekr 17, Muaz b. Cebel ve Musab b. Umeyr 18, Ebu Musa el-Eşari 19, Cafer b. Ebî Talip 22, Osman b. Huveyris, Osman b. Affan, Ebu Ubeyde, Ebu Hureyre ve Hiz. Ömer 25–31 yaşlarında idiler.

Hiz. Peygamberin yanında bulunan, onunla birlikte savaşanlar da gençlerdi. Bu yüzden Hiz. Peygamber gençlere ayrı bir önem atfetmiştir.

Enes b. Malik'in (r.a.) anlattığına göre, Ensar'dan 70 genç vardı, kendilerine "Kurrâ" denilirdi. Akşamları Medine'nin çeşitli bölgelerine dağılırlar, ders halkaları oluştururlar, oralardaki halka namaz kıldırırlar, sabah olunca da Hiz. Peygamberin mescidine gelirlerdi. Hiz. Peygamber (İslam'a davet için) onları Bi'r-i Maune'ye göndermişti. Ancak onlar tuzağa düşürüldü ve birkaç kişi dışında hepsi şehit oldular. Bunun üzerine Hiz. Peygamber tam 15 gün sabah namazlarında Kunut duasını okuyup onları şehit edenlere beddua etti.

Peygamberimizin gençlerle ilişkilerine baktığımızda onun bütün gayret ve hedefinin, inançlı, dindar, ahlaklı ve iffetli bir gençlik oluşturabilmek olduğunu görürüz.

Zira Efendimiz, "Allah'ın rahmetinden başka sığınacağın olmadığı o günde, yedi sınıf insanı Allah'ın rahmetiyle koruyacağı" haberini vermiştir. Bu hadiste ilk olarak "adaletli yönetici", ikinci sırada da "Rabb'ine kulluk ederek (temiz bir hayat içinde serpilip) büyüyen genç" zikredilmektedir.

"Yaşından dolayı bir ihtiyara ikramda bulunan genç için, Allah Teala ona ikram edecek kimseler hazırlar."

Hiz. Peygamberin gençleri teşvik eden bu sıcak ve samimi ilgisi sayesinde, genç sahabiler, canlarını, mallarını, ailelerini Allah (c.c.) yolunda feda edecek kıvama gelmişlerdi. Müslüman olur olmaz birçoklarının başta ailesi olmak üzere, Mekkelilerden gördükleri baskılar, korkunç işkenceler, açlık ve abluka yılları onları asla yıldırmamıştır. Onlar, Allah Resulü'nden aldıkları inanç ve ahlakın gereği olarak, yalnız Mekke'den ayrılmayı değil, zamanı geldiğinde dünyadan ayrılmayı dahi göze almışlardır.

(Bünyamin Erul, Hiz. Peygamber ve Gençlik, <http://www.sonpeygamber.info/05.12.2017>) (kısaltılarak alınmıştır.)

5. BİR HADİS ÖĞRENIYORUM

PEYGAMBERİMİZ BUYURUYOR Kİ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ وَإِنَّ أَبَاكُمْ
وَاحِدٌ أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى أَعْجَمِيٍّ وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ وَلَا لِأَحْمَرَ عَلَى أَسْوَدَ وَلَا
أَسْوَدَ عَلَى أَحْمَرَ إِلَّا بِالتَّقْوَى

"Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki Rabb'iniz birdir, atanız da birdir. Arab'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a; beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur."

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 5, s. 411.)

Peygamber Efendimiz Cahiliye Dönemi'nde ırk, soy ve zenginlik gibi ölçülerle üstünlük yarışına giren bir topluluk içinde yaşamasına rağmen hiçbir zaman bunları uygun görmemiştir. İnsanların atasının Hz. Âdem olduğunu sık sık vurgulayarak tüm insanların aynı atadan geldiğini ifade etmiştir. Farklılıkları üstünlük olarak değerlendirmeyi uygun görmeyen Allah Resulü, üstünlük yarışına girmeyi reddetmiştir.

İnsanlar arasındaki üstünlük yarışı, şeytanın Hz. Âdem'e karşı **"Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın"**...¹²⁸ şeklindeki kibrini hatırlatmaktadır. Müslümanlar kardeşlik bağı ile birbirlerine bağlıdırlar. Bu anlamda Türkiye'deki bir Müslüman ile dünyanın herhangi bir yerindeki bir Müslüman arasında üstünlük yoktur. Üstünlük ancak takva iledir. Takvanın kimde olduğu bilgisine insanoğlu sahip olamayacağına göre, müminlere yakışmayacak üstünlük tartışmaları yapmak doğru değildir. Peygamber Efendimizin Veda Hutbesi'nde bu hususu tekrar hatırlatması, meselenin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

İLKELER ÇIKARALIM

Yukarıda verilen hadis-i şeriften çıkarılabilecek ilkeleri aşağıdaki boşluğa yazınız.

1. _____
- _____
- _____
2. _____
- _____
- _____
3. _____
- _____
- _____
4. _____
- _____
- _____

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Cahiliye Dönemi'nde insanlar arasındaki ayrımcılığa dair örnekler veriniz.

.....

.....

2. Adalet kavramını açıklayarak sosyal adaletle ilgili örnekler veriniz.

.....

.....

3. Emanet ne demektir? Açıklayınız.

.....

.....

4. Allah'ın (c.c.) insanlara vermiş olduğu emanetler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

B. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları uygun şekilde cevaplayınız.

5. Aşağıdakilerden hangisi İslam dininin korunmasını emrettiği evrensel ilkelerden biri değildir?

A) Din

B) Makam

C) Mal

D) Akıl

Her türlü sapmanın ve haksızlığın karşıtı olup bir şeyi ait olduğu yere koymak, onun hakkını vermek, eşit ve denk yapmak anlamlarına gelir.

6. Yukarıda tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Emanet

B) Ganimet

C) Adalet

D) Kul Hakkı

“Allah (c.c.) size emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hüküm verdiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder.”

(Nisâ suresi, 58. ayet.)

7. Yukarıda verilen ayette yer alan emanet kavramı ile kastedilen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Geri alınmak üzere verilen herhangi bir şey

B) Yönetim

C) Dünya işleri

D) Dinî sorumluluklar

8. Ticari hayatta karşılaşılabilen aşağıdaki tutum ve davranışlardan hangisi kul hakkına girmez?

- A) Malın kusurunu gizleme
- B) Eksik tartı
- C) Malın değerini gerçek değerinden yüksek belirlemek
- D) Peşin veya vadeli satmak

9. Kişinin Allah'a (c.c.) karşı sorumluluklarını yerine getirme konusunda hassas davranmasına verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takva
- B) İbadet
- C) Kulluk
- D) Hicret

C. Aşağıda verilen boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

10. "Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir kadından yaratmış ve birbirinizi

..... için sizi boylara ve kabilelere ayırdık." (Hucûrat suresi, 13. ayet)

11. İslam dinine göre insanlar Allah'ın (c.c.) teklifleri karşısında

12. "... Beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir..... yoktur."

(İbn Hanbel, Müsned, C 5, 411.)

13. Hırsızlık ve gasp gibi malların haksız yollardan elde edilmesine şiddetli cezalar getirilmesi dokunulmazlığı ile ilgilidir.

Ç. Soruları aşağıda verilen metne göre cevaplayınız.

Hz. Peygamber Medine'de Benî Salim yurdunda kıldırıldığı ilk Cuma namazının hutbesinde takvadan ayrılmayan kimsenin Rabb'ini memnun edeceğini, Rabb'i katında değerinin artacağını bildirerek insanlara şu öğüdünü vermiştir: "...Sizlere takvayı tavsiye ediyorum. Bir Müslüman'ın bir Müslüman'a en hayırlı tavsiyesi, onu ahirete teşvik etmesi ve Allah'tan korkarak takva sahibi biri olmasını emretmesidir. Allah'ın sizi sakındırdığı şeylerden sakınınız! Bundan daha üstün bir öğüt ve bundan daha üstün bir hatırlatma yoktur...." (İbn Kesir, el-Bidaye, C 4, s. 526-527.)

14. Hz. Peygamber Medine'de ilk Cuma namazını nerede kıldırmıştır?

15. Takvayı Peygamberimiz nasıl tarif etmiştir?

16. Hz. Peygamber'in insanlara tavsiyesi doğrultusunda takvalı olmak için neler yapabilirsiniz?

D. Aşağıda verilen kavramları ve açıklamaları uygun şekilde eşleştiriniz.

1	Kamu malı	A	Adalet
2	Haksız yoldan mal edinme	B	Veda Hutbesi
3	Peygamberimizin hac sırasında yaptığı konuşma	C	Kul hakkı
4	Devletin temeli olan çok önemli bir uygulama	D	Emanet
5	Daha sonra alınmak üzere verilen eşya	E	Ganimet

E. Aşağıdaki bulmacada, işlediğiniz ünite de geçen bazı kavramlar ve isimler gizlenmiştir. Bunları bularak renkli kalemle işaretleyiniz.

▷ ADALET
▷ EMANET
▷ TAKVA
▷ SİDK
▷ TEKLİF
▷ HUKUK

▷ CAN
▷ MAL
▷ NAMUS
▷ AKIL
▷ NUMAN
▷ HUNEYN

▷ TEMİM
▷ ÜSTÜNLÜK
▷ SEMURE
▷ HABBAB
▷ ŞEHİT
▷ BİLAL

S	U	M	A	N	Y	H	U	N	E	Y	N
Ş	E	H	İ	T	D	L	N	B	B	H	Z
C	Z	B	N	J	A	A	B	İ	L	A	L
A	G	T	A	N	U	M	A	N	Z	V	N
D	K	L	F	B	A	H	Z	S	I	D	K
A	V	Ü	I	Z	B	E	M	A	N	E	T
L	E	K	L	K	F	A	Z	L	Z	R	D
E	R	R	U	N	A	İ	H	C	U	M	H
T	U	F	U	K	Ü	O	L	A	Z	İ	Y
C	A	N	A	M	U	T	D	K	G	M	J
T	A	K	V	A	E	H	S	V	E	E	E
Y	Z	Z	J	Z	O	S	Z	Ü	Y	T	C